

Dømt til døden ...?

udstødelse hos Jehovas Vidner

psykiske og sociale konsekvenser

1. del

Hvem er Jehovas Vidner? Hvad tror de på?

Hvordan bliver man et Jehovas Vidne?

Søren Bo Rødgaard Henriksen

Dømt til døden ...?
Udstødelse hos Jehovas Vidner – psykiske og sociale konsekvenser
1. del

© 2006, 2013 Søren Bo Rødgaard Henriksen

www.sbrh.dk

Eget forlag og tryk

ISBN 87-991500-1-8

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden form for gengivelse af denne publikation eller dele deraf er uden forfatterens skriftlige samtykke, forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

Indholdsfortegnelse

Forord	4
01 – Hvem er Jehovas Vidner?	7
01.1 – Jehovas Vidners univers	7
01.2 – Jehovas Vidners udvikling	10
01.3 – Hvad tror Jehovas Vidner på?	13
02 – Den udbredte forestilling om hjernevask	17
02.1 – Liftan og Jehovas Vidner	17
02.2 – Hvorfor den megen tale om hjernevask?	19
03 – At blive et Jehovas Vidne	24
03.1 – Konvertering	24
03.2 – Socialiseringen	26
03.3 – Det sociale engagement	28
03.4 – Dåben	28
Litteraturliste	30

Forord

Dette hæfte er det første af i alt tre hæfter, der har til formål at give et indblik i den praksis som trossamfundet Jehovas Vidner udøver over for medlemmer, som er blevet ekskluderet fra trossamfundet eller som er i risiko for at blive det, fordi de anses for værende i konflikt med Jehovas Vidners tro og normer, samt pege på forskellige forudsætninger og konsekvenser af denne praksis.

Det foreliggende hæfte indeholder en kort introduktion til Jehovas Vidner, deres oprindelse og udvikling fra en lille religiøs bevægelse til et verdensomspændende trossamfund og hvad de tror på. Efter introduktionen følger en kort diskussion af en påstand, som ofte bliver fremført i forbindelse med Jehovas Vidner: Hjernevask. Som en del af denne diskussion vil jeg gennemgå nogle betragtninger omkring forskellige årsager til, at påstande om hjernevask opstår, samt nogle forklaringsmodeller for, hvorfor nogle mennesker vælger at tilslutte sig et trossamfund som Jehovas Vidner.

I forlængelse heraf vil jeg gennemgå den proces, der foregår fra et menneske møder Jehovas Vidner til det bliver medlem. Jeg vil endvidere introducere nogle af de begreber som bliver implementeret i sprogbrugen i konverteringsperioden, som dels bliver brugt til at definere hvor i processen vedkommende er, dels som en del af konvertittens nye selvopfattelse og nøgle til sit nye sociale netværk. Desuden vil der være en præsentation af de temaer der er bærende for konverteringsperioden.

I det næste hæfte vil udstødsprocessen blive gennemgået og beskrevet, fra mistanken og de første anklager frem til sagsbehandlingen og selve udstødelsen, samt de sociale konsekvenser der følger med en udstødelse.

Det tredje og sidste hæfte begynder med en gennemgang af nogle af de faktorer som er medvirkende til, at medlemmerne af Jehovas Vidner tilsyneladende villigt og frivilligt accepterer udstødspolitikken og medlemmernes pligt til at angive afvigende trosfæller, selv når der er tale om familiemedlemmer.

Derefter følger en beskrivelse af den oplevede krise som mange udstødte må igennem, en krise som for mange påvirker deres liv i mange år efter udstødelsen. Desuden vil det blive fulgt op af en gennemgang af den krise og sorgproces, som er nødvendig for at kunne opbygge en ny tilværelse efter Jehovas Vidner.

Sidst i det tredje hæfte vil der være nogle råd og anbefalinger, hvis man fx i kraft sin profession er i kontakt med udstødte.

Dette og de efterfølgende hæfter henvender sig til dem der ønsker at opnå en viden om og indsigt i de problemer der knytter sig til en udstødelse fra Jehovas Vidner. Ud over de

mennesker, som på den ene eller anden måde er berørt af, at de enten i deres familie eller omgangskreds kender til en som er udstødt af Jehovas Vidner, kan det fx være:

– psykologer, psykiatere, pædagoger, socialrådgivere og andre, som kommer i kontakt med mennesker, som har været gennem en udstødelse fra Jehovas Vidner, vil kunne hente nyttige oplysninger med henblik på at kunne forstå deres baggrund og aktuelle situation.

– studerende, som gerne vil beskæftige sig med udstødelse, enten generelt eller som det sker hos Jehovas Vidner, og de konsekvenser som dette kan have. Her tænker jeg fx på psykologistuderende, studerende på de sociale højskoler og de pædagogiske uddannelser.

Sidst, men ikke mindst vil hæfterne være til nytte for udstødte og frafaldne, en hjælp til en få sat ord på deres oplevelser eller få afklaret nogle af de ubesvarede spørgsmål, de går og tumler med.

Når der er behov for disse hæfter er årsagen bl.a. den, at der til en udstødelse som den Jehovas Vidner praktiserer ofte udløser eller er årsag til en ”skjulte” problemer og konflikter, som fordrer en realviden om udstødelens forudsætninger, vilkår og konsekvenser, for at man kan hjælpe den udstødte på den bedst mulige måde. Set ude fra vil man ved en umiddelbar betragtning af den udstødtes situation i de fleste tilfælde få det indtryk, at der er tale om ”almindelige” problemer, som ikke adskiller sig væsentligt fra andre, som har været genstand for en social udstødelse. Og som sådan er den krise en udstødelse fra Jehovas Vidner udløser, isoleret set, ikke anderledes end enhver anden udstødelse: marginalisering, tabsoplevelse, etc. Og alligevel er der en fundamental forskel på social udstødelse i almindelighed og udstødelse som det forekommer hos Jehovas Vidner.

En social udstødelse indebærer ganske vist tab af sociale relationer, social og følelsesmæssig tryghed, hvilket i selv sig kan være ganske problematisk for den der oplever en sådan udstødelse. Men for den person som gennemlever en udstødelse fra Jehovas Vidner, omfatter udstødelens noget langt mere fundamentalt, tabet af en eksistentiel forståelsesramme, tabet af en grundlæggende verdensopfattelse, som en gyldig reference- og fortolkningsramme. Endvidere, det (fx religiøs overbevisning, moral, etik, sociale normer) der legitimerer en udstødt fra Jehovas Vidner til at handle, det der fremmer eller hæmmer motivationen, er med udstødelens bragt i et modsætningsforhold til den udstødte og dennes interesser. Samtidig oplever mange udstødte fra Jehovas Vidner i kortere eller længere perioder at være fanget i et dilemma: længslen efter et nyt liv uden for Jehovas Vidner, men samtidig tør de ikke give slip på det de havde.

Hvis den udstødte betragtes og behandles ud fra de samme præmisser, som andre der har været gennem en ”almindelig” udstødelse, hvis man overhovedet kan tale om en sådan, vil der i bedste fald være tale om ingen eller kun ringe nytteværdi af den hjælp der ydes, - i værste tilfælde vil resultatet blive en forværring, med forkrampning og forarmning af personens psykiske tilstand og sociale situation. Dermed siger jeg ikke, at der skal tages særligt hensyn til udstødte medlemmer af Jehovas Vidner, men et *anderledes* hensyn, en anden tilgang end man normalt ville have til personer der er genstand for en social marginalisering og udstødelse.

Det er ikke min agt at gøre mig til dommer over hvorvidt Jehovas Vidners tro og religiøse praksis er rigtig eller forkert med hensyn til udstødelse. Det er mit ønske og håb at jeg med dette og de kommende hæfter vil kunne bidrage til en mere nuanceret forståelse af og indsigt i Jehovas Vidners udstødelsspolitik og dens konsekvenser, samt bibringe læseren en bedre forståelse af den virkelighed, der er knyttet en udstødelse, både for den udstødte og for dem som er berørte heraf, fx ægtefæller, børn og familiemedlemmer.

01 – Hvem er Jehovas Vidner?

Jehovas Vidner har sin oprindelse i USA, og udspringer af en tværkirkelig studiekreds, der var blevet dannet i begyndelsen af 1870'erne. En af initiativtagerne og senere dominerende skikkelse var Charles T. Russell (1852-1916), som havde sin religiøse rødder i den presbyterianske kirke. I 1877 indgik Russell i et samarbejde med en kreds af adventister, men efter et teologisk opgør i 1879 brød han med adventisterne og begyndte udgivelsen af *Zion's Watch Tower (Vagttårnet)*, det blad Jehovas Vidner i dag er bedst kendt for. Bevægelsen var frem til 1931 kendt som *International Bible Students Association* (eller *Bibelstudenterne*), hvor man antog navnet *Jehovas Vidner*.

I 2003 talte Jehovas Vidner godt 16.100.000 mennesker på verdensplan, 6.400.000 medlemmer og 9.700.000 der er mere eller mindre løst knyttet til trossamfundet. I Danmark, hvor de blandt de største trossamfund uden for Den danske Folkekirke, tæller de omkring 22.100, hvoraf de 14.600 er aktive medlemmer.

01.1 – Jehovas Vidners univers

For Jehovas Vidner er Bibelen Guds inspirerede ord og derfor uden fejl, mangler eller selvmodsigelser. Den er på en og samme tid et historisk dokument og en profetisk bog, der indeholder alt, hvad der er nødvendigt for mennesket at vide for at kunne blive frelst. Mennesket er dog kun i stand til at forstå Bibelen på rette måde, i takt med at Gud tillader mennesket at forstå den. Jehovas Vidners forhold til Bibelen er kendetegnet ved, at de både tager den meget bogstaveligt og samtidig fortolker den.

Jehovas Vidner tror at mennesket blev skabt for lidt over 6.000 år siden med Adam og Eva, som de første og eneste fuldkomne skabninger.¹ De skulle være stamforældre til en menneskehed af fuldkomne mennesker, som ikke ville dø, så længe de efterlevede de love og regler, som Gud udstak for dem.

Syndefaldet er et centralt lærepunkt for Jehovas Vidner, og de omtaler hændelsesforløbet som *stridsspørgsmålet*, striden om, hvem der har retten til at være genstand for menneskets tilbedelse. I forbindelse med dommen over Adam og Eva, som indebar at de blev bortvist fra paradiset, udtalte Gud et løfte om at der på et tidspunkt vil ske en genoprettelse af paradiset og muligheden for en fuldkommen menneskeslægt på jorden. Satan og dem der vælger at følge hans vej bliver udslettet for evigt.

Kronologi eller tidsregning er en anden siden af Jehovas Vidners tro, der har stor betyd-

¹ Jehovas Vidner mener at skabelsen af mennesket fandt sted i år 4026 fvt.

ning for både deres forståelse af Bibelen og for deres verdenssyn. Et centralt årstal for Jehovas Vidner er 607 f.v.t. som de mener er det tidspunkt, hvor byen Jerusalem faldt i hænderne på babylonierne, en begivenhed der ifølge Jehovas Vidner markerede, at Gud havde givet Satan frie hænder til at herske over jorden i et afgrænset tidsrum, så det en gang for alle kunne blive afgjort, hvem mennesket ville være bedst tjent med at tilbede, Gud eller Satan. I løbet af denne periode – der udløb i 1914, havde Satan så mulighed for at vise, at han kunne give menneskeheden bedre vilkår og et bedre liv end det Gud havde tiltænkt menneskeheden. Perioden omtaler Jehovas Vidner som Hedningernes tider, og tiden efter 1914 omtales som ”endens tid”.

Jehovas Vidner hævder at Første Verdenskrig var et af flere tegn, der markerede at der med Hedningetidernes udløb i 1914 udbrød en krig i himmelen mellem Jesus og Satan. Denne krig endte med en sejr til Jesus, og medførte at alle dæmoner i hele universet sammen med Satan blev forvist til jorden og dens atmosfære. Samtidig med udbruddet af Første Verdenskrig påbegyndte Gud oprettelsen af en himmelsk regering, som, når den er fuldtallig vil bestå af Jesus og 144.000, som er blevet udvalgt blandt mennesker på jorden i perioden fra pinsedagen 33 evt. og frem til omkring 1935. Det er også blandt disse 144.000 at de rette udlægninger af Bibelen og fortolkning af tegnene i tiden bliver formidlet fra Gud og gjort tilgængelig for mennesker i dag.

For at blive frelst til et evigt liv skal man enten være et rettroende Jehovas Vidne eller være ved at blive det inden dommedag (Harmagedon) påbegyndes. Frelse betyder her, et liv i evig ungdom på planeten jorden, i en verden uden krig og konflikter. Jehovas Vidner er i forventning om at dommedag kan indtræffe når som helst – en forventning de har haft siden 1975, som har været det sidste officielle årstal man har forkyndt som begyndelsen til dommedag.

Efter Harmagedon vil Jesus oprette et 1000-årsrige, hvor alle de Jehovas Vidner, der er døde før dommedag vil opstå fra de døde. Det samme gælder for alle de mennesker, som har levet siden skabelsen af de første mennesker, men som ikke har haft lejlighed til at lære Gud (Jehova) at kende. Ved afslutningen af 1000-årsriget vil menneskeheden blive genstand for en sidste prøve iværksat af Satan og hans dæmoner, der har været i et åndeligt fængsel under 1000-årsriget. De der består denne prøve vil blive belønnet med fuldkommenhed og et evigt liv, dog ikke udødelighed, for det evige liv er på betingelse af, at de ikke begynder at handle i modstrid med de love Gud har udstukket til den tid. Hermed er menneskene ført tilbage til samme tilstand som Adam og Eva havde før syndefaldet.

Siden 1914 har de sidste nulevende medlemmer af de 144.000, kaldet ”den tro og kloge træ”, og Vagttårnselskabet været den kanal, hvorigennem Gud henvender sig til menneskeheden, og det er kun gennem dette talerør, at det er muligt at modtage den sande bibelske lærdom, der fører til frelse. Forudsætningen for frelse er lydighed mod og underkastelse under de budskaber som kommer fra Gud, men også i forhold til at hans talerør, ”den tro og kloge træ”, repræsenteret ved ”Det styrende råd”, der er den øverste ledelse for Jehovas

Vidner. Al anden religion er falsk og skabt af Satan for at føre mennesket bort fra den sande tro, Jehovas Vidner.

Alt hvad der er knyttet til Gud omtales som Guds organisation og Jehovas Vidner er således en del af Guds organisation. ”Det styrende råd” og Vagttårnsselskabet udgør den repræsentative del af Guds rige på jorden i dag, som en lovgivende og udøvende magt for Jehovas Vidner. Her over for står alle verdens regeringer og myndigheder, som del af Satans organisation. Det betyder, at Jehovas Vidner kun må adlyde samfundets love så længe disse ikke er i modstrid med dem der udstedes af Vagttårnsselskabet. Til dette hører, at Jehovas Vidner ikke må involvere sig i nogen form for politik, eller deltage i kirkelige eller militære organisationer eller organisationer, der støtter eller yder støtte til politiske, religiøse eller militære aktiviteter under nogen form.

Jehovas Vidner holder hverken jul, påske, pinse eller andre religiøse højtider og mærkedage, da alle disse begivenheder ikke kan begrundes ud fra Bibelen og har deres udspring i falsk religion. Fødselsdage fejres heller ikke, da der ikke er belæg for dette i Bibelen og at det anses for at være en tilbedelseshandling af mennesker, og dermed afgudsdyrkelse. Den eneste ”højtid” man fejrer, er ”mindemåltidet”, en fejring af Jesu død, som holdes på årsdagen efter den jødiske kalender.

En af deres mærkesager er afvisningen af blodtransfusion; blod er ifølge Jehovas Vidner helligt og repræsenterer livet og må ikke bruges til at redde liv. Blodtransfusion betragtes som et af Satans midler til at bortlede opmærksomheden fra Guds frelse ved Jesus.

Jehovas Vidner anerkender kun voksendåb, og alle der vil være Jehovas Vidner skal døbes med deres dåb, ved en fuldstændig nedsækning i vand.

Ved døden ophører menneskesjælen med at eksistere, og de tror derfor ikke på et helvede eller en pine efter døden, ej heller nogen form for bevidsthed efter døden. Et nyt liv i paradiset er kun muligt ved en genskabelse i form af opstandelsen, hvad man her kan betegne som en rekonstruktion af det menneske som engang var.

Af moralske forskrifter kan nævnes, at sex kun er tilladt inden for ægteskabet, skilsmisse tolereres ikke og abort fordømmes som mord. Alkohol må kun nydes med måde, fuldskab fordømmes. Tobaksrygning er forbudt og sidestilles med narkotika.

Det forventes, at medlemmer af Jehovas Vidner regelmæssigt deltager i missionsarbejdet, minimum én gang om måneden, men helst hver uge. Missionsarbejdet foregår ved at opsøge mennesker i deres hjem, ringe eller skrive til dem, eller ved at kontakte folk på gaden.

Desuden forventes det, at medlemmerne deltager i fem ugentlige møder, fordelt på tre dage, almindeligvis tirsdag, torsdag og søndag. Hvert møde er af cirka en times varighed. Møderne omfatter følgende: *Bogstudiet*, hvor man er en mindre gruppe på omkring 15 personer, der gennemgår et af Jehovas Vidners skrifter. *Teokratisk skole* er et forløbende kursus, hvor medlemmerne oplæres i, hvordan man bliver bedre til at undervise andre i deres tro, samt en korrekt personlig fremtræden. *Tjenestemødet*, afholdes samme aften som

Teokratisk skole, og her gennemgår man de bedste måder at fange interessen hos de mennesker man besøger. *Det offentlige foredrag* holdes almindeligvis om søndagen. Det er en tale på ca. 50 minutter, som præsenterer Jehovas Vidners lære med udgangspunkt i forskellige temaer. Efter *det offentlige foredrag* følger *Vagttårnsstudiet*, hvor en hovedartikel i bladet *Vagttårnet* bliver gennemgået med spørgsmål og svar. *Vagttårnsstudiet* anses for at være det vigtigste af de fem ugentlige møder.

Foruden dette afholdes der to gange om året *Kredsstævner* (over 2 dage), hvor medlemmerne fra 10-12 menigheder samles. Programmet består fortrinsvis af foredrag. En gang om året, i sommerperioden, afholdes et *Område stævne* (over tre dage). Det er stort set identisk med et *Kredsstævne*, blot med den forskel at der er medlemmer fra omkring 35-40 menigheder der samles. Der afholdes dåbshandlinger, hvor nye medlemmer optages ved både kreds- og områdestævner.

01.2 – Jehovas Vidners udvikling

Da Charles T. Russell begyndte sit religiøse virke, var den bevægelse som han stod i spidsen for, nærmest at betragte som tværkirkelig. De mennesker som tilsluttede sig Russell opretholdt i begyndelsen deres tilhørsforhold til den kirke de plejede at komme i. Interessen for Russell og hans tanker kunne betragtes som et supplement til det de havde. Det er først ved slutningen af 1800-tallet og ved århundredeskiftet at der sker en egentlig omskiftning i medlemmernes tilhørsforhold, at tilhørsforholdet til *Bibelstudenterne* får førsteprioritet.

1919	Organiseringen af bibelstudenterne omkring Vagttårnsselskabet begynder.
1925	Vagttårnsselskabet tildeles en guddommelig funktion, som guds talerør på jorden.
1930	Ledelsen af de enkelte menigheder begynder at blive samlet under Vagttårnsselskabets kontrol.
1931	Bibelstudenterne ændrer navn til Jehovas Vidner.
1938	Teokratiet indføres, og Guds virkes på jorden administreres nu af Vagttårnsselskabet.
1953	Jehovas Vidner defineres nu som en forsmag på Guds lovede paradys.

Russell blev som tiden gik af sine tilhængere anset for at være den ”tro og kloge træ”, der er omtalt i Mattæus evangeliet kap. 24, som skulle tilvejebringe sandhedens livgivende lys og indsigt fra Gud. Man mente at han var den syvende og sidste af en række særlige guddommelige sendebud, hvor Paulus var den første og de to sidste var Martin Luther og Charles T. Russell. I 1917, godt et år efter Russells død, udgav man et syvende bind i serien *Studier i Skriften*, hvor to medarbejdere ved Vagttårnsselskabet havde foretaget en samling af Russells tanker og fortolkninger af en række bibelske tekster fra bl.a. *Ezekeils bog* og *Åbenbaringen*. De to forfattere skrev bl.a. følgende om Russell: »*Det særlige Sendebud i Menighedens sidste Tid var Charles T. Russell.*« Denne tanke har tilsyneladende ikke været fremmed for ham, for lidt efter skriver de: »*Privat har han indrømmet, at han troede, at han fra før sin Fødsel var udvalgt til sine store Gerning.*»² Og i slutnin-

² *Studier i Skriften*, bind VII, side 57.f.

gen af dette bind skriver de videre: *Naar de Ting, der er blevet forudsagt i alle syv Dele af »Studier i Skriften«, virkelig finder Sted, da vil hele denne Mængde af Ugræs for sent erkende, at en stor Prædikant, som Gud havde ordineret, »har været midt iblandt dem«.*³ Denne holdning til Russell forblev intakt til op i midten af 1920'erne.

Russells efterfølger, J.F. Rutherford, begyndte at reorganisere bevægelsen i 1918/19 efter den havde været inde i en krise, og han tog de første skridt i retning af at få magten centraliseret under Vagttårnsselskabet.⁴ Ændringen medførte også at han begyndte at flytte opmærksomheden fra Russell over mod Vagttårnsselskabet og dets ledelse. Fra midten af 1920'erne var rollen som "tro og klog tjener" og 'profet' stort set knyttet til Vagttårnsselskabet.

Rutherfords tid som Vagttårnsselskabets præsident (1916 til 1942) og bevægelsens ledende skikkelse var i høj grad præget af hans bestræbelser på at samle kontrollen med Jehovas Vidner inden under Vagttårnsselskabets ledelse. Dette mundede bl.a. ud i læresætningen om teokratiet i 1938, hvorved kontrollen var total, idet både den teologiske og administrative styrelse var samlet under et. Hermed var loyaliteten mod Vagttårnsselskabet som frelseskraft også forstærket.

Perioden under Rutherfords ledelse var præget af utallige konfrontationer med verdslige myndigheder og kirkesamfund, både i og uden for USA. Det var bl.a. gennem dette at bevidstheden om "dem og os" for alvor kom i centrum, og det har siden været centralt og bærende element i Jehovas Vidners selvforståelse.

Som en naturlig følge af den udvikling som Rutherford var eksponent for, blev de næste store spring taget af hans efterfølger Nathan H. Knorr, som var præsident fra 1942 og frem til 1977.

Det som først og fremmest kendetegnede Knorrs periode som præsident var hans indsats for at gøre Jehovas Vidners missionsarbejde verdensomspændende i en hel ny forstand. Han var arkitekten bag missionærskolen *Gilead*, som blev oprettet i 1943. Her gennemgår de kommende missionærer en 6 måneders intensiv oplæring i Jehovas Vidners tro og organisation, hvorpå de udsendes til områder, hvor der skønnes at være særlig brug for deres virke. Det var også i 1943 at *Teokratisk skole* (jfr. side 9) blev påbegyndt. Både *Gileadskolen* og *Teokratisk skole* skal ses som en naturlig sammenhæng, idet man arbejder på at gøre medlemmerne bedre i stand til at udbrede Jehovas Vidners budskab, både lokalt og globalt, individuelt og som gruppe.

I årene fra 1945 begynder man at stramme op på reglerne for den interne justis over for afvigere og det fører frem til indførelsen af udstødelse i sin nuværende form i 1951.

Det næste og et af de mere afgørende skridt i udviklingen af Jehovas Vidners selvforståelse blev taget i 1953 da Jehovas Vidner afholdt en verdenskongres i USA med over 125.000 deltagere. Her blev begrebet "*Den nye verdens samfund*" indført i vidnernes terminologi og

³ *Studier i Skriften*, bind VII, side 583

⁴ *Jehovas Vidner og Guds Gerning*, side 147.

bevidsthed, og illustrerer på udmærket vis, hvordan de ser sig som adskilt fra den øvrige verden.

Hvor de tidligere skridt havde taget sigte på at markere forskellen på Jehovas Vidner og andre, samt midlet til at opretholde denne adskillelse (udstødelsen), blev 1973 et særligt vendepunkt. Man gjorde tobaksrygning til udstøelsesgrund og det blev stærkt medvirkende til en generelt skærpet opmærksomhed over for medlemmernes adfærd og øget kontrol med denne. I forlængelse af dette er der siden da – særligt fra 1991, sket en skærpelse i holdningen over for afvigere, specielt i forholdet til udstødte og frafaldne.

Med den udvikling som Jehovas Vidner har gennemgået, specielt siden 1950'erne, er der efter min opfattelse i dag tale om både et trossamfund og en kultur, et samfund i samfundet – og ikke blot en sekt eller religiøse bevægelse. Man kan forklare det ved at sige, at der med en person, der er blevet døbt som Jehovas Vidne, ikke længere er tale om en dansker, der er Jehovas Vidne, men om et Jehovas Vidne der bor i Danmark.⁵

Det som har været et grundlæggende kendetegn for dem, der har konverteret til Jehovas Vidner i de sidste tre til fire årtier, er, at der har været tale om en social eller psykisk orienteret motivering, snarere end en religiøs. Tidligere lagde Vagttårnsselskabet i sin litteratur stor vægt på at definere hvem Jehovas Vidner er ved hjælp af religiøse modsætninger, specielt i forhold til den katolske kirke, noget der har været kendetegnende for Jehovas Vidner siden grundlæggelsen i slutningen af 1800'tallet. Der hvor Jehovas Vidner i dag synes at hente hovedparten af sine medlemmer er hvor der er tale om en social eller psykisk prædisponering, blandt mennesker, der enten er i en psykisk eller social krise eller lige har været det. I dette ligger også, at Jehovas Vidner ikke længere henter hovedparten fra enkelte sociale grupper, som det overvejende var tilfældet helt frem til 70'erne, men i dag finder sine medlemmer fra stort set alle sociale grupper eller sociale lag.

Det centrale i det budskab som Jehovas Vidner i dag formidler er håb (og dermed mening) og fællesskab, samt en oplevelse af identitet gennem et "vi er". Det var bl.a. dette der blev betonet af Vagttårnsselskabet, da man i 1995 lancerede en ny håndbog, *Kundskab der fører til evigt liv*, der fremover skulle bruges som hjørnestenen i Jehovas Vidners missionsarbejde verden over.⁶ Det skal dog nævnes, at omdrejningspunktet for Jehovas Vidners religiøse tænkning og levevis stadig er endetidsforventninger, dommedag og de ondes undergang. Disse temaer er alle uløseligt bundet op på den kronologi som Jehovas Vidner læser ud af Bibelen. Hvor dette kronologiske grundlag tidligere primært havde til hensigt at pege frem mod det kommende, Guds rige, så fungerer kronologien i dag i højere grad som en "forklæringsmodel", dvs. at kronologien tilvejebringer mening til det Jehovas Vidner og menneskeheden i dag oplever, fx mht. globale problemer som krige, forurening og kriminalitet.

⁵ Denne måde at anskue Jehovas Vidner på har sit grundlag i de ændringer der i begyndelsen af 1950'erne skete i den måde Jehovas Vidners forklarer og forstår sig selv. Man anser ikke længere sig selv som nogen der venter på paradiset, men som dem der er en forsmag på paradiset, "den nye verdens samfund".

⁶ Vagttårnet 15. januar 1996, siderne 10-14.

01.3 – Hvad tror Jehovas Vidner på?

Jehovas Vidner har ikke som så mange andre kirker eller trossamfund en troserklæring, som fx ”Den nikænske trosbekendelse” eller ”Den augsburgske trosbekendelse”. Blandt de begrundelser som Jehovas Vidner ofte henviser til når de argumenterer for, at de ikke har en trosbekendelse er fx, at anvendelsen af sådanne bekendelser eller credo’er ikke har belæg i den bibelske tekst, og det at fremsige en trosbekendelse ikke i sig selv er udtryk for at man tror. Den sande tro, siger Jehovas Vidner, kommer ikke til udtryk i en trosbekendelse, men i handlinger.

Nogle af de lærepunkter som Jehovas Vidner selv fremhæver, når de skal fortælle om hvad de tror på, fremgår af nedenstående oversigt, der er hentet fra bogen *Jehovas Vidner*, udgivet af Vagttårnsselskabet.⁷

Bibelen er Guds inspirerede ord.

- *Det den indeholder er ikke blot historie eller menneskers opfattelser, men Guds ord, som er skrevet til gavn for os.*

Jehova er den eneste sande Gud.

- *Jehova er Skaberen af alle ting og er derfor den eneste som fortjener at blive tilbedt.*
- *Jehova er universets Suveræn, den som vi skylder fuld lydighed.*

Jesus Kristus er Guds eneste fødte søn, den eneste der er skabt direkte af Gud selv.

- *Jesus var den første af Guds skabninger; før han blev undfanget og født som menneske levede han i himmelen.*
- *Jesus tilbeder sin Fader som den eneste sande Gud; han har aldrig hævdet at han var Guds lige.*
- *Jesus gav sit fuldkomne menneskeliv som en løsesum for menneskeheden. Hans offer gør det muligt for alle der tror på det, at opnå evigt liv.*
- *Jesus blev oprejst fra de døde som en udødelig åndeskabning.*
- *Jesus er kommet igen (idet han som konge har rettet sin opmærksomhed mod jorden) og er nu nærværende i herlighed som en åndeskabning.*

Satan er denne verdens usynlige hersker.

- *Oprindeligt var han en fuldkommen søn af Gud, men han fik for høje tanker om sig selv og gjorde krav på en tilbedelse som kun tilkom Jehova. Han forledte derfor Adam og Eva til at adlyde ham i stedet for at lytte til Gud. – Derved gjorde han sig selv til Satan, der betyder „modstander“.*
- *Satan „vildleder hele den beboede jord“; han og hans dæmoner står bag de voksende problemer på jorden nu i endens tid.*

⁷ *Jehovas Vidner – forkyndere af Guds rige*, side 144.f. Henvisningerne til Bibelen, som er anført ud for de enkelte udsagn, er fjernet af hensyn til overskueligheden.

- *Når Guds fastsatte tid er inde vil Satan og hans dæmoner blive tilintetgjort for bestandig.*

Guds rige ved Kristus vil erstatte alle jordiske regeringer og blive den eneste regering over hele menneskeheden.

- *Den nuværende onde tingenes ordening vil blive fuldstændig udsløttet.*
- *Guds rige vil regere med retfærdighed og bringe sine undersåtter sand fred.*
- *De onde og ugudelige vil blive afskåret for evigt, og de der tilbeder Jehova vil kunne glæde sig over varig tryghed.*

Siden 1914 har vi levet i „endens tid“ for denne onde verden.

- *I løbet af denne periode aflægges der et vidnesbyrd for alle nationer; derefter vil enden komme, ikke for jordkloden men for den onde ordening og for de ugudelige.*

Der findes kun én vej til livet; Gud godkender ikke alle religioner eller religiøse skikke.

- *Den sande tilbedelse lægger ikke vægt på ritualer og andre ydre ting, men på sand kærlighed til Gud, som kommer til udtryk i lydighed mod hans bud og i næstekærlighed.*
- *Mennesker af alle nationer, racer og sproggrupper kan tjene Jehova og have hans godkendelse.*
- *Bønner skal udelukkende rettes til Jehova gennem Jesus; billeder må ikke vises hengivenhed eller benyttes som hjælpemidler i tilbedelsen.*
- *Sande kristne tager fuldstændig afstand fra spiritisme.*
- *Blandt sande kristne findes der ingen opdeling i et præsteskab og et lægfolk.*
- *Sand kristendom kræver ikke at man skal holde en ugentlig sabbat eller følge andre af kravene i Moseloven for at blive frelst; at gøre det ville indebære at man forkastede Kristus, der opfyldte Loven.*
- *De der udøver den sande tilbedelse deltager ikke i økumeniske bevægelser.*
- *Alle sande disciple af Jesus lader sig døbe ved fuldstændig nedsænkning.*
- *Alle der følger Jesu eksempel og adlyder hans bud, forkynder om Guds rige for andre.*

Døden er en følge af den synd vi har arvet fra Adam.

- *Når et menneske dør, er det selve sjælen som dør.*
- *De døde ved ingenting.*
- *Dødsriget (Sheol, Hades) er menneskehedens fælles grav.*
- *„Ildsøen“ som de uforbederligt onde kastes i, står ifølge Bibelens egne ord for „den anden død“, evig død.*
- *Opstandelsen er håbet for de døde og for dem der har mistet nogle af deres kære i døden.*
- *Den død som skyldes Adams synd, skal ikke være mere.*

Kun 'en lille hjord' bestående af 144.000 kommer i himmelen.

- *Det er dem der bliver „født igen“ som åndelige sønner af Gud.*
- *Gud udvælger dem blandt alle folk og nationer for at herske som konger sammen med Kristus i Riget.*

Andre der har Guds godkendelse vil leve evigt på jorden.

- *Jorden vil aldrig blive ødelagt eller affolket.*
- *I overensstemmelse med Guds oprindelige hensigt vil hele jorden blive et paradys.*
- *Alle vil få velegnede hjem og rigeligt med mad.*
- *Sygdom, alle former for handicap og selv døden vil høre fortiden til.*

Man skal vise passende respekt for verdslige myndigheder.

- *Sande kristne gør ikke oprør mod regeringsmyndighederne.*
- *De adlyder alle love der ikke er i strid med Guds lov, men lydighed mod Gud kommer i første række.*
- *De efterligner Jesus ved at holde sig neutrale hvad angår verdens politiske anliggender.*

Kristne skal rette sig efter Bibelens normer med hensyn til blod og kønsmoral.

- *At føre blod ind i kroppen gennem munden eller årerne er en overtrædelse af Guds lov.*
- *Kristne skal være moralsk rene; utugt, ægteskabsbrud og homoseksualitet må ikke have nogen plads i deres liv, og det samme gælder drukkenskab og stofmisbrug.*

Det er vigtigt at kristne er ærlige, trofaste og pligttopfyldende i ægteskabet og familien.

- *En kristen kan ikke være hyklerisk eller uærlig i tale og forretningsanliggender.*

For at kunne tilbede Jehova på en måde som han godkender, må vi elske ham højere end alt andet.

- *Det vigtigste i en sand kristens liv er at gøre Jehovas vilje og derved ære hans navn.*
- *Kristne gør godt mod alle mennesker i det omfang de er i stand til det, men de er klar over at de har særlige forpligtelser over for andre der tjener Gud; det er derfor først og fremmest dem de hjælper i tilfælde af sygdom og katastrofer.*
- *Kærligheden til Gud indebærer ikke bare at sande kristne skal følge hans bud om at vise næstekærlighed, men også at de ikke må elske verdens umoralske og materialistiske livsform.*
- *Sande kristne er ikke en del af verden og deltager derfor ikke i noget som kan give indtryk af at de har verdens ånd.*

Den betydning som disse læresætninger har, indebærer for eksempel at Jehovas Vidner ikke tror på den kristne gud som en treenig gud, at man ikke bærer nogen former for religiøse symboler eller symboler med et religiøs reference, fx kors eller Tors hammer. Det betyder også, at Jehovas Vidner ikke fejrer eller deltager i religiøse handlinger, fester eller højtider som fx fællesbøn med mennesker med en anden tro, jul, påske, pinse. Det samme gør sig gældende i forbindelse kirkelige handlinger som barnedåb, bryllup eller begravelser, også selvom der er tale om et familiemedlem der ikke er medlem af Jehovas Vidner. Et Jehovas Vidne vil heller ikke udføre arbejde for eller søge ansættelse inden for kirkelige

eller religiøse institutioner.

I det daglige lægger Jehovas Vidner stor vægt på ærlighed og det at være lovlydige borger, udvise 'samfundssind'. Selvom Jehovas Vidner anser det som en pligt at adlyde de verdslige love, er der dog en grænse, og det er i de tilfælde, hvor man anser en lov for at gå imod et eller flere af de krav der er til den troende, som er beskrevet i Bibelen. Sådanne lovkrav, som man vil nægte at følge vil for eksempel være aftjening af militærtjeneste, valg handlinger, forbud mod at forkynde deres budskab. I sådanne tilfælde vil Jehovas Vidner nægte at følge den verdslige lov, uanset konsekvenser, hvilket man for eksempel har set eksempler på under Anden Verdenskrig og siden hen i eksempelvis Malawi, Grækenland og Spanien, hvor selv en dødsstraf ikke har kunnet få et Jehovas Vidne til at gå på kompromis med sin tro.

Også på det moralske og sociale område følger Jehovas Vidner deres fortolkning af Bibelen meget stringent. Det betyder at Jehovas Vidner ikke tillader rygning eller være i afhængighedsforhold til nogen form for nydelsesmidler eller medicin. Man har dog ikke nogen indvendinger mod indtagelse af alkohol, så længe det ikke fører til beruselse. Sex uden for ægteskabet accepteres ikke under nogen forhold, ej heller flirten mellem ugifte, men mindre der er tale om to der skal giftes, og det ikke indebærer nogen form for erotisk adfærd. I de tilfælde hvor en medlem med overlæg handler imod Jehovas Vidners tro og lære udstødes vedkommende og man afskærer al kontakt med vedkommende. Selv i de tilfælde, hvor en udstødelse ikke kommer på tale, kan der forekomme sociale sanktioner, hvor vedkommende isoleres for en kortere periode. I forhold til mennesker der ikke er medlemmer af Jehovas Vidner kan Jehovas Vidner godt have sociale relationer til disse i begrænset omfang.

02 – Den udbredte forestilling om hjernevask

I et forsøg på at komme til en forståelse eller afklaring af, hvorfor nogle mennesker vælger at tilslutte sig en religiøs sekt eller bevægelse har det været en udbredt antagelse, at visse nyreligiøse bevægelser og sekter benytter sig af »hjernevask.« Dette har også været tilfældet i forbindelse med Jehovas Vidner. I dagspressen har man kunnet læse overskrifter som »Hjernevaskeriet«⁸, »Farvel til hjernevask«⁹ og »Hjernevask hos Jehovas Vidner«¹⁰, eller beskrivelser som: »Den hjernevask, de har været udsat for, gør dem så skrækslagne, at de gemmer deres hemmelighed livet ud.«¹¹

Påstande om hjernevask inden for Jehovas Vidner kan opdeles i to kategorier: (1) Dem der mere eller mindre lemfældigt bruger ordet hjernevask i forbindelse med omtale af Jehovas Vidner, eller anser visse elementer ved deres religiøse praksis som udtryk for hjernevask, fx deres afvisning af blodtransfusion eller børns deltagelse i deres missionsarbejde. (2) Den anden kategori er dem, der søger at føre bevis på, at medlemmerne af Jehovas Vidner bliver eller har været udsat for hjernevask, ud fra forskellige psykologiske og sociologiske betragtninger, fordi de anser Jehovas Vidners tro og levevis for at have en negativ eller skadelig indvirkning på menneskers psykiske helbred, og specielt i forhold til børns psykiske udvikling og sociale kompetencer.

Jeg vil senere i dette kapitel gennemgå fem mulige årsager til udbredte forestilling om hjernevask, uden at jeg dermed tager stilling til mulige konsekvenser af Jehovas Vidners tro og levevis.

02.1 – Lifton og Jehovas Vidner

Ordet hjernevask eller tankereform (som det kinesiske ord der er over sat med hjernevask egentlig betyder) er et udtryk, som de kinesiske magthave anvendte om den tvangsmæssige ideologiske omskoling, der blev anvendt efter den kommunistiske magtovertagelse i 1949. Den forestilling, der lå til grund for tankereformen, var en erkendelse af menneskers tanker og følelser, som en vigtig ressource med henblik på at omskabe eller reformere samfundet. Et væsentligt element i denne henseende var at bringe det intellektuelle liv ud af fortidens fejlslappede og ind under en styring, der var kontrolleret af partiets nye og overordnede mål. Sammenfattende kan man sige, at tankereformen drejede sig om omvendelsens fundamentale principper, død og genfødsel, samt to hertil hørende processer, tilståelse og nyoplæring.¹²

⁸ Det Fri Aktuelt, 19/1 1990.

⁹ Ugeavisen for Ribe og Omegn, 24/11 1992.

¹⁰ Ekstra Bladet, 18/5 2004.

¹¹ Omslaget til bogen *Skæbner fra et usynligt fængsel* af Irma Lauridsen.

¹² Nils Johan Lavik: *Frelst eller forført?*, side 25.

Med udgangspunkt i tilståelses- og nyoplæringsprocessen har psykiateren Robert Jay Lifton i sin bog *Thought Reform and the Psychology of Totalism - A study of "Brainwashing in China"*, foretaget en systematisering af disse processer, ud fra hvilket han foretog en opdeling i 12 trin. Disse trin illustrerer, hvordan individets identitet først nedbrydes og efterfølgende genopbygges gennem positive tilkendegivelser, hver gang personen viser tegn på tillid til de nye magthavere, den nye autoritet. Til sidste samler han de forskellige elementer han har fundet frem til i 8 hovedpunkter eller hovedtemaer, som efter hans mening er de karakteristiske træk ved både den kinesiske tankereform og de psykologiske påvirkningsmekanismer som anvendes af totalitære systemer generelt.

De 8 hovedtemaer, er af mange sektkritikere og anti-kult bevægelser blevet brugt som støtte for påstande om brug af »hjernevask« i nyreligiøse sekter og bevægelser, og de er sandsynligvis også blandt de mest brugte argumenter i forbindelse med påstandene om hjernevask inden for Jehovas Vidner.

Selvom Lifton søger at generalisere sine erfaringer fra Kinas hjernevask til totalitære systemer i dag, så må sådanne sammenligninger ske med varsomhed, så man undgår at drage forhastede konklusioner, da tankekontrol eller "hjernevask" er mere end disse 8 temaer. Som

professor i psykiatri Nils Johan Lavik udtrykker det, kan man sige, at »Liftons kriterier i nogen grad beskriver på et generelt plan noe av det som skjer i moderne sekter. Men den psykologiske forståelse kan ikke stoppe med dette. Her som ellers er det ikke nok å anvende begreber hentet fra andre historiske konstellasjoner. Sektene har krav på å bli forstått ved egne studier.«¹³

Når man taler om "hjernevask" eller fremfører påstand herom, er det vigtigt, som Nils Johan Lavik understreger det, at man holder sig den historiske kontekst for øje. Som udgangspunkt bør man huske, hjernevasken foregik i fangenskab, hvor personen blev udsat for en systematisk nedværdigende behandling og tortur. Endvidere var behandlingen af fangen kendetegnet ved »et intrikat samspil mellem på den ene side trusler, afstraffelse og vold og på den anden side kærlighed, forståelse og ømhed.«¹⁴ Der er derfor tale om en meget voldsom analogi når det hævdes, at Jehovas Vidner er udsat for hjernevask eller hjernevaskede.

Både blandt tidligere medlemmer af Jehovas Vidner og kritikere af Vagttårnsorganisationen har der med henvisning til Liftons temaer været gjort mange forsøgt på at bevise, at der forekommer hjernevask eller tankekontrol inden for Jehovas Vidner. Selvom Lifton søger at generalisere sine erfaringer fra Kinas hjernevask til totalitære systemer i dag, – og der kan påvises visse sammenfald mellem Liftons temaer og elementer ved Jehovas Vidners tro og religiøse praksis – så må sådanne sammenligninger ske med varsomhed, så man undgår at drage forhastede konklusioner, da tankekontrol eller "hjernevask" er mere end disse 8 temaer.

Tankereformens 8 hovedtemaer

1. Miljøkontrol
2. Mytisk manipulation
3. Krav om renhed
4. Tilståelsen kultus
5. Den hellige videnskab
6. Ladning af sproget
7. Doktrinen over personen
8. Ophævelse af eksistens

¹³ Nils Johan Lavik: *Frelst eller forført?*, side 35.

¹⁴ Antoon Geels & Owe Wikström: *Introduktion til religionspsykologi*, side 364.

At der inden for Jehovas Vidner kan forekomme tilfælde systematiseret manipulation eller psykisk pression, er en ting, men det har *intet* med hjernevask at gøre. Sådanne sammenfald kan findes inden for mange religiøse grupper. Religionshistorikeren Tim Jensen har meget rammende skrevet: *»Selv om man således kan diskutere, hvor holdbart det er at tale om hjernevask, er der naturligvis ingen tvivl om, at medlemmerne af den nye religiøse gruppe søger at påvirke den kommende konvertit. Nogle sociologer har da også valgt at betragte den religiøse omvendelse som en slags opdragelse, socialisering, hvilket i vores sammenhæng er det samme som erhvervelse af en minoritetsidentitet. Og selvfølgelig gælder det her, som ved al anden opdragelse, at man skal lære at tænke som et medlem af den nye gruppe.«*¹⁵

02.2 – Hvorfor den megen tale om hjernevask?

Der kan anføres adskillige grunde til at »hjernevask« som forklaringsmodel har opnået så stor en udbredelse, som det er tilfældet. En af de første man kan pege på er en generel frygt og utryghed ved nye eller afvigende religioner og vores reaktioner på religiøse forestillinger eller praksiser, som ikke umiddelbart giver mening eller kan forklares.

Et udmærket eksempel er beskrivelsen af Tnevnoc-kulten, foretaget af David G. Bromley og Anson D. Shupe,¹⁶ hvor man får en nøje beskrivelse af en ung kvindes indlemmelse i denne kult. Blandt de angrebepunkter, der fremføres mod denne kult er, at piger bliver frataget deres ret *»til frit at disponere økonomisk, de har ikke adgang til et almindeligt seksualliv, bortset fra det der kan udledes af deres besynderlige ægteskab med den døde kultleder, de har tabt deres frie vilje gennem systematisk personnedbrydelse. Som en naturlig konsekvens heraf må kulten betragtes som farlig. At de religiøse forestillinger anses for latterlige og gennemskuelige er bl.a. udtrykt i beskrivelsen af den "symbolske kannibalisme" og "det makabre bryllup med den døde kultleder".«*¹⁷

Sådanne beskrivelser vil få mange op af stolen og advare mod en sådan kult, men det aktuelle eksempel er et pædagogisk fupnummer. Der er tale om en beskrivelse af livet som katolsk nonne og staver man "Tnevnoc" baglæns får man "Convent" (eng.; kloster). Når eksemplet er godt er det fordi det på udmærket vis demonstrerer, at påstande der formelt set er korrekte helt ændrer karakter når de bliver læs ind i den rette kontekst. Når beskrivelsen læses i forhold til disse nonners religiøse tro giver beskrivelsen mening, fordi den derved bliver forklaret og begrundet. Som Mikael Rothstein konkluderer: *»Hvis man ellers accepterer kristendommen som den mindste smule meningsfuld, om ikke andet så i dens egen forstand, så kan "Tnevnoc-kultens" religiøse lære heller ikke forkastes som latterlig og gennemskuelig. Alt vi kan sige er, at klosterlivet i en særlig præsentation fremstår som indlysende fornedrende og absurd, men at opfattelsen må revideres, når beskrivelsen nuanceres og sættes i forhold til nonnernes egen oplevelse og motivation. [...] Det manipulerede eksempel med de katolske nonner viser behovet for en nøgtern skildring af de nye*

¹⁵ Tim Jensen (red.): *Minoritetsreligioner i Danmark*, side 32.f.

¹⁶ Bromley, David G. & Anson D. Shupe: *The Tnevnoc cult.*, side 361-366.

¹⁷ Mikael Rothstein: *Gud er blå*, side 170.

religioner. En beskrivelse, som tager højde for den enkelte religions egen indre logik, og som inddrager den positive oplevelse ved medlemskabet, som tilhængerne giver udtryk for er en forudsætning for at forstå deres bevæggrunde. Tingene må forklares og placeres i deres rette sammenhæng.»¹⁸

► En anden grund til at fremføre påstande om ”hjernevask” kan være at man ikke vil anerkende, at nye eller afvigende religioner har eller kan have en værdi for de mennesker, som vælger det som deres ’sandhed’, og som sådan vil man heller ikke betragte dem som ligeværdige med enhver anden religion.¹⁹

Baggrunden for kritikken og afvisningen af de nye religioner tager ofte afsæt i bestående religionsbegreber og forestillinger, det man er fortrolig med, og den religiøse praksis som den nye eller afvigende religion eksponerer søges forstået, ikke på egne betingelser, men ud fra det bestående, dvs. de dominerende opfattelser af, hvordan en religiøs praksis bør udfoldes eller ikke udfoldes. I andre tilfælde bliver de nye religioner vurderet ud fra de opfattelser af frihed og ansvar, der er gældende i det verdslige samfund. Et engagement i en af de nye religioner indebærer ofte at individet søger ind i mere eller mindre lukkede miljøer, hvilket tolkes negativt, fordi det opfattes som en afvisning af det verdslige samfund, eller et af de etablerede kirkesamfund, som utilstrækkeligt til at dække nogle af individets grundlæggende behov.

Kritik der har sådanne afsæt er en ikke uvæsentlig faktor bag mange af de fordomme der fremføres omkring de nye og afvigende religioner, fordomme der præsenteres som var der tale om dokumenterede ’sandheder’. Religionssociologen Morten Warmind har sammenfattet de hyppigst forekommende fordomme i fem punkter:²⁰

- 1. De nye religioner opfattes altid som økonomisk suspekte.*
- 2. De bryder med de etablerede seksuelle normer.*
- 3. Der er tale om styring af godtroende folk.*
- 4. De nye religioner opfattes som samfundsskadelige.*
- 5. De nye religioners dogmer og forestillinger anses for latterlige og gennemskuelige.*

► Som en tredje faktor der har betydning i forbindelse med argumentationer for ”hjernevask” fremkommer, når et menneske på trods af mange advarsler alligevel vælger en af de nye eller afvigende religioner. ’De burde vide bedre, så må der være noget om snakken’, synes argumentet ofte at være. I forhold til en sådan argumentation har bl.a. religionssociologerne Margit Warburg og Morten Warmind har påpeget et væsentligt perspektiv, at det er »tilfredsstillende at have nogen at skyde skylden på. ... Først og fremmest fritager hjernevaskforklaringen både konvertitten selv og de pårørende for ansvar og skyld, men desuden er forklaringen behagelig for alle dem, der i det hele taget føler sig utrygge og måske truede af, at andre vælger noget afvigende. Hjernevaskforklaringen afviser simpelthen, at der

¹⁸ Mikael Rothstein: *Gud er blå*, side 171, 173.

¹⁹ Op.cit., side 160.

²⁰ Op.cit., side 165.f.

har været tale om et valg; ofrene er blevet tvunget,«²¹

Ved at søge sin forklaring i »hjernevask« fritager man sig fra skulle forholde sig, tage stilling til det faktuelle, – og i stedet konkluderes at der er tale om kræfter der er større og mægtigere end det enkelte individ, som vedkommende er bukket under for. Warburg og Warmind drager her en interessant parallel: »Man kan måske sige, at i vores kultur fungerer forklaringen om hjernevask på samme måde, som man i andre kulturer søger at forklare ulykker som forårsaget af det »onde øje«²²; man er fritaget for ansvar.

► En fjerde faktor, som her skal inddrages som en forklaring på, hvorfor hjernevaskteoriene for mange er en plausibel forklaring er, at det ikke er ualmindeligt at opleve stærke sociale og følelsesmæssige bindinger til religiøse grupper, der bygger på fundamentalistiske trosforestillinger. Desuden er det for mange kritikere et bevis på hjernevask at fundamentalistiske trosforestillinger er modstandsdygtige over for kritisk udefra, såvel som medlemmernes egen tvivl, – hvilket, set fra tilhængernes synsvinkel, styrker forestillingernes troværdighed, hvilket virker naturligt nok.

Geels & Wikström peger på tre væsentlige elementer, som ligger til grund for en sådan modstandsdygtighed ved de fundamentalistiske trosforestillinger:²³ (1) *Systemet giver svar på eksistentielle spørgsmål.* (2) *En religiøs overbevisning, der involverer en offentlig, synlig bekendelse, er mere resistent overfor forandring og problematisering end en privat, hemmelig tro.* (3) *Kollektiv tilsidesættelse af tvivl.*

Som det første peger de på, at et fundamentalistisk trossystem besvarer grundlæggende eksistentielle spørgsmål, hvilket betyder at vedkommende herigennem kan opleve sig selv »som en del af et altomfattende og begribeligt univers.« I forlængelse heraf opnår individet to ting, at eksistentiel uro »bindes« af trossystemet og selvfølelsen forstærkes. Individet har del i Sandheden og besidder en indsigt i, hvordan verden egentligt er indrettet, og alt hvad der truer det som er opnået gennem fællesskabet »må fornægtes eller fortrænges fra bevidstheden - man ser det ikke.«²⁴

Det andet som Geels & Wikström peger på er, at i takt med at individet isolerer sig i det nye religiøse fællesskab i forhold til venner og familie og samtidig gennem sit medlemskab åbent demonstrerer »en anderledes form for livsholdning ved at lade sig indlemme i en ny gruppe, jo sværere er det for dette individ at fornægte eller stille spørgsmålstegn ved sin tro.«²⁵ De fremfører endvidere, at individet for at undgå at bringe sig selv i situationer, hvor han/hun kunne få følelsen af at have taget fejl betyder, at alle tendenser til betæneligheder bliver benægtet. Herved binder individet sig endnu stærkere sin gruppe og til sin nye verdensforklaring.

For det tredje er der selve fællesskabet, som bidrager til at der sker en kollektiv tilsidesættelse af tvivl og »forstærker tendenserne til fortrængning af al tvivl. Hvis der indtræffer en hændelse, der nødvendigvis må føre til tvivl, bliver mange måske mistroiske, men i venten på, hvad der vil ske med de andre, maskerer alle deres tvivlrådighed. Alle

²¹ Tim Jensen (red.): *Minoritetsreligioner i Danmark*, side 32.

²² Ibid.

²³ Antoon Geels & Owe Wikström: *Introduktion til religionspsykologi*, side 353.f.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

gruppemedlemmer skjuler deres kritik. Derved ser det for individet ud, som om de andre ikke føler tvivl, men modstår den.»²⁶

► Den femte og sidste faktor, som jeg har valgt at inddrage angår religiøse gruppers evne til at 'overleve' fejlslagne profetier, noget som den amerikanske socialpsykolog Leon Festinger har beskæftiget sig med. Han udviklede i 1950'erne sin 'dissonansteori', som bidrager til en forståelse af de psykologiske mekanismer bag denne evne til at overleve. Festinger afprøvede sin teori på en UFO-kult, der blev ledet af Marian Keech. I kulten var man af den overbevisning at væsener fra planeten Clarion tidligere havde besøgt jorden, men at de nu anvendte Marian Keech som meddelelseskanal. Keech havde modtaget et budskab om, at jorden ville blive ramt af en kæmpe flodbølge den 21. december 1956 og udlette alt liv på nordlige halvkugle. Som tiden nærmede sig fik gruppen besked om, at der ville ankomme et rumfartøj til jorden den 20. december 1956 kl. 24.00, for at samle de troende op. Da klokken havde passeret 24.00, og der intet skete, begyndte man at granske Keechs budskab i håb at finde en forklaring på den udeblevne UFO.

Geels & Wikström skriver om den sidste del af forløbet: *»Ved 04-tiden om morgenen begynder Mrs. Keech at græde og spørger bittert, om gruppen nu vil forstøde hende. Hun trækker sig tilbage et øjeblik. Men klokken 04.45 sker der et omsving. Hun samler sine trofaste og med deler med overbevisning i stemmen, at hun nu har modtaget et nyt budskab fra rummet. (...) Med højtidelig mine forkynder hun sin nye indsigt. Hendes budskab skred nu frem i King James' bibelstil. Summen af budskabet var, at Gud, imponeret over deres trofasthed og udholdenhed i troen og over deres årvågenhed, havde reddet landet, så den lovede stormflod ikke var nødvendig. Denne forklaring blev af gruppen modtaget med den største entusiasme. De, der deltog i denne nats venten, ringede nu rundt til venner og bekendte og forkyndte denne lykkelige begivenhed.»²⁷*

I eksemplet med Marian Keech deltog Festinger med et forskerteam for at undersøge hvad der sker i en sådan gruppe. Festinger og hans folk deltog som »participant observers«, dog uden at hensigten med deres deltagelse var kendt for gruppen. Målet var at afprøve Festingers dissonansteori, som gik ud på at viden og holdninger har stor indflydelse på, hvordan vi fortolker nye oplysninger. Kognitiv dissonans opstår når 'tingene ikke er som de bør være' og der udløses ubehagelige følelser, som for nogles vedkommende kan afstedkomme vrede eller angst, hvis der ikke er mulighed for at dæmpe ubehaget. Festinger mente, at vi altid vil søge at udglatte modstridende informationer, således at der opstår og opretholdes kognitiv konsonans.

Hos Marian Keechs og hendes UFO-kult blev den kognitive struktur, der var bygget op omkring den forestående flodbølge truet, da det ventede rumskib udeblev. I timerne efter midnat udviklede der sig en kognitiv dissonans. Geels & Wikström forklarer, at i takt med at det forudsagte ikke indtraf, søgte man *»derfor efter kognitive komponenter i trossystemet, der også kan legitimere denne ikke-hændelse.»*

Det omsving Keechs foretog i nattens løb er udtryk for at dissonansen presser hende *»mod en kognitiv konsonans, en løsning der skal udfylde det hul, der er opstået.»* Geels &

²⁶ Antoon Geels & Owe Wikström: *Introduktion til religionspsykologi*, side 354.

²⁷ Op.cit., side 355.f.

Wikström forklarer, at denne »dissonans blev opløst ved, at Mrs. Keech (utvivlsomt ubevidst for hende selv) skabte en rationalisering, der harmonerede med den tidligere givne kognitive ramme. Derved opstår der igen en konsonans, og, hvilket er Festingers pointe, nu er den energi, hvormed man holder fast ved og også spreder sin overbevisning, stærkere, end før den blev ramt af dissonans.«²⁸

Sammenfattende kan man pege på bl.a. følgende grunde til den ofte fremførte påstand om hjernevask hos Jehovas Vidner (og andre religiøse grupper for den sags skyld):

- 1) en generel frygt og utryghed ved nye eller afvigende religiøse forestillinger eller praksiser, der ikke umiddelbart giver mening eller som kan forklares ved hjælp påstanden om hjernevask.
- 2) at man ikke vil anerkende, at nye eller afvigende religioner har en værdi for de mennesker som vælger det som deres 'sandhed', og som sådan vil man heller ikke betragte dem som ligeværdige med enhver anden religion
- 3) at et menneske på trods af mange advarsler alligevel vælger en af de nye og/eller afvigende religioner, så må der være noget om snakken, synes argumentet ofte at være.
- 4) at det ikke er ualmindeligt, at opleve stærke bindinger til religiøse grupper der bygger på fundamentalistiske trosforestillinger og grupper der udspringer af sådanne forestillinger.
- 5) religiøse gruppers evne til at 'overleve' fejlslagne profetier.

²⁸ Antoon Geels & Owe Wikström: *Introduktion til religionspsykologi*, side 355.f.

03 – At blive et Jehovas Vidne

Der er to måder at blive medlem af Jehovas Vidner: Enten er opvokset i en familie der er medlemmer af Jehovas Vidner, eller ved at man som voksen er konverteret til dette tros-samfund.

I den første del af kapitlet vil jeg kort kommentere, hvordan det forholder sig med de børn, der er opvokset i Jehovas Vidner. I anden del, som udgør hovedparten af kapitlet, vil jeg beskæftige mig med den proces der foregår, når voksne, myndige personer konverterer til Jehovas Vidners tro.

For de børn der er opvokset i Jehovas Vidner gælder det, at de så at sige er født ind i – ikke kun en social kontekst, men også ind i en religiøs kontekst, der definerer og kontrollerer vedkommendes sociale virkelighedsopfattelse. Børnene opdrages med en forventning om, at de som voksne (teenagere) vælger at leve som Jehovas Vidner. Denne forventning, – samtidig med at de bliver opdraget med en forestilling om, at det et personligt valg, betyder for mange større børn og unge, at de føler sig pressede ud i et dobbeltliv i kortere eller længere perioder. Konflikten for disse unge mennesker er, at de opfordres til at tage stilling til noget de ikke kender. Hvis de ønsker at stifte bekendtskab med det liv der leves uden for Jehovas Vidners kan det i yderste konsekvens betyde en social marginalisering eller bortvisning (\approx udstødelse) fra Jehovas Vidner.

For mange af disse unge, der er fanget i et dobbeltliv er dåben og dermed indlemmelsen i Jehovas Vidne ikke udtryk for ”et informeret valg”, men en flugt fra et dilemma, der opleves som ubærligt. Dåben bliver i disse tilfælde ofte foretaget som følge af pres, primært fra familien, men ofte i lige så høj grad fra andre trosfæller.

Der er i realiteten tale om et pseudovalg, da den unge ikke har haft mulighed for at etablere et ”ukontrolleret” bekendtskab med den verden og de værdier, der er gældende uden for Jehovas Vidner. Den unge vælger ikke med udgangspunkt i egne erfaringer eller konklusioner, men på grundlag af en fremstilling af, hvordan man *tror* andre lever, hvad man *tror* alternativet er. Det er et enten/eller, ikke et valg mellem flere muligheder.

De børn og unge, som i længere perioder har følt sig pressede til at leve et dobbeltliv tillægger sig i mange tilfælde et adfærdsmønster og et psykisk beredskab, som bevirker at det for hovedpartens vedkommende kun bliver et spørgsmål om tid inden de genoptager dette dobbeltliv eller dobbelt-rolle-liv med efterfølgende udstødelse som konsekvens.

03.1 – Konvertering

I den resterende del af dette kapitel vil jeg beskæftige mig med den proces eller udvikling, som voksne, myndige personer gennemgår i forbindelse med en konvertering til Jehovas Vidner. Selvom denne gennemgang vedrører dem der konverterer, så vil det også kunne

bruges til at belyse den udvikling som børn og unge gennemgår inden de bliver døbt som medlemmer af Jehovas Vidner.

Jeg har valgt at opdele konverteringsprocessen i fire faser. Målet er at give et overblik eller et indtryk af den udvikling en konvertit gennemgår fra den første kontakt med Jehovas Vidner og til vedkommende selv er medlem.

De temaer eller begreber som bliver anvendt for de fire faser er de samme udtryk som Jehovas Vidner selv bruger i daglig tale. Til de to indledende faser knytter der sig begreberne *interesseret* og *bibelstudie*. I fase 3 bruges *indviet* og endelig i den fjerde og sidste fase er man *døbt*, det vil sige et *Jehovas Vidne*.

Interesseret bruges om de mennesker med hvem Jehovas Vidner har fået en kontakt og hvor de kommer mere eller mindre regelmæssigt med uger eller måneders mellemrum.

Bibelstudium anvendes på de mennesker, som de almindeligvis besøger hver uge til en drøftelse over forskellige emner ud fra en af Vagtårnsselskabets publikationer.

Indviet gælder for de personer som er nået til det punkt, hvor de har besluttet sig for at blive et Jehovas Vidne. Udtrykket er gældende frem til dåben. Jehovas Vidne er man først fra den øjeblik man er *døbt*. Jeg vil i videst muligt omfang gøre brug af disse betegnelser i det følgende når jeg skal beskrive de forskellige faser vedkommende gennemgår.

Den første fase, hvor det potentielle medlem defineres som *interesseret* forløber fra første regelmæssige kontakt med Jehovas Vidner og frem til det tidspunkt, hvor vedkommende indvilliger i regelmæssige (gerne ugentlige) bibeldrøftelser i sit hjem.

Herefter – i anden fase – omtales vedkommende som en eller andens *bibelstudie*, en betegnelse, der ofte hænger ved frem til umiddelbart før dåben.²⁹ Det er i denne fase at det grundlæggende kendskab til Jehovas Vidners lære opnås, og vedkommende bliver introduceret for sine nye 'venner' og 'familie'.

Den tredje fase er en (ofte) kort periode, der indtræder umiddelbart inden vedkommende bliver døbt som et Jehovas Vidne. Fra det øjeblik vedkommende har besluttet sig for at blive medlem (og offentligt har tilkendegivet dette over for Jehovas Vidner) omtales vedkommende også som *indviet*. – Indvielsen består i, at vedkommende i bøn til Gud be-

Fase 1 <i>Interesseret</i>	Fase 2 <i>Bibelstudie</i>	Fase 3 <i>Indviet</i>	Fase 4 <i>Døbt</i>
Jeg er mig	integration	assimilation	Jeg er dem
	inkorporation	internalisering	
<p>Før en person kommer i kontakt med Jehovas Vidner vil vedkommende have en identitet, der overordnet kan defineres ved "<i>Jeg er mig</i>". Desuden er vedkommendes selvforståelse og selvopfattelse kendetegnet ved en "jeg-bevidsthed". Under konverteringsforløbet sker der en tilpasning med hensyn til holdninger, virkelighedsopfattelse og social adfærd.</p> <p>På et givet tidspunkt ændrer vedkommendes forhold til Jehovas Vidner sig fra at være en tilpasning til at blive en udskiftning af tidligere holdninger og virkelighedsopfattelse med Jehovas Vidners normer og idealer. På dette tidspunkt i konverteringsforløbet har personens identitet ændret sig, og kan ikke længere defineres ved "<i>Jeg er mig</i>", men ved "<i>Jeg er dem</i>". Personens selvforståelse og selvopfattelse ændret sig til hvad man kan kalde en "vi-bevidsthed".</p>			

²⁹ Det er ikke ualmindeligt at dem som har været de primære kræfter i konverteringsprocessen efter at vedkommende er blevet døbt som et Jehovas Vidne, omtales som vedkommendes åndelige far/mor.

kendtgør at han eller hun nu er villig til at leve for Guds vilje alene og med det som det vigtigste i livet.³⁰ Denne tredje fase indeholder en indirekte eller begyndende trussel om tab af frelsesmulighed, idet det kommende medlem konfronteres med, at viden om hvem og hvad Jehovas Vidner er, forpligter og har konsekvens.

Endelig er der den fjerde og sidste fase, der begynder i det øjeblik personen bliver døbt, og som fra Jehovas Vidners synspunkt er endegyldig. Dåben er det tidspunkt, hvor man officiel indtræder i Jehovas Vidner, og betragtes som fuldgyldigt medlem. Det vil sige, er man først blevet døbt kan man ikke efterfølgende frigøre sig fra Jehovas Vidners krav på noget tidspunkt. Hvis et Jehovas Vidne ikke fortsætter med at opfylde de krav, der stilles til medlemmerne, bliver de ”truet” med udstødelse, hvilket vil sige fratagelse af det religiøse håb, tab af socialt netværk, som for mange også indebærer tab af familie.

03.2 – Socialiseringen

Jeg har på modsatte side lavet en opstilling over socialiseringsforløbets fire faser og deres indhold, sådan som det ser ud fra konvertittens synsvinkel, hvad er det vedkommende præsenteres for.

Den interesserede vil i den første tid af sin kontakt med Jehovas Vidners forkyndelse næsten altid blive præsenteret af et budskab der er opbygget omkring kontraster, i sort/hvid og enten/eller temaer, som det for eksempel livet i et paradys over for et liv i en problemfyldt verden, eller Jehovas Vidners fællesskab i kontrast til religiøse stridigheder rund om i verden. (1.a/b, 1.c/d og 1.e/f). Det overordnede tema eller svar, som man i begyndelsen bruger til at løse alle former for problemer er et evigt liv i ”paradis”, hvor Guds rige vil have fjernet alle kilder til problemer, og man bliver i stand til at udnytte alle sine evner og talenter fuld ud, hvor kun det gode er til stede. Det kan umiddelbart lyde naivt, men ikke desto mindre er det en form for håb, som tilsyneladende appellerer til mange mennesker. Parallelt med dette søger man målrettet at gå efter emner som man mener kan have den besøgte interesse, for eksempel børns velfærd eller hvordan man kommer over sorg.

Sådanne valg af emner bruges som platforme til at fastholde en interesse og skabe mulighed for kontinuerlige besøg, kaldet *et bibelstudium*. Et bibelstudie foregår på den måde, at Jehovas Vidner besøger vedkommende i hans eller hendes hjem, hvor de sammen gennemgår en eller flere af Vagttårnsselskabets publikationer, som kan være bøger eller hæfter. Disse skrifter er samlet i temaer, hvor man så bruger forskellige bibelcitater til at argumentere for sandfærdigheden i Jehovas Vidners lære eller bibeltolkning.

Målet med et bibelstudium er at vise, at der i Bibelen er svar på alle væsentlige spørgsmål om livet og døden, livet nu og i fremtiden, at den måde Jehovas Vidner underviser på er uforpligtende og noget særligt, samt at Jehovas Vidner er et folk, det folk, som Gud vil frelse, og kun dem der er positive stemt over for Jehovas Vidner vil blive frelst.

På et tidligt tidspunkt i kontaktføreløbet begynder man at invitere vedkommende til Jehovas Vidners møder, og når man er kommet så langt at der er blevet aftalt et bibelstudium, arbejdes der målrettet på at få vedkommende til at overvære disse møder. Når ved-

³⁰ Se også note 31, side 28.

	Fase 1	Tema	Indhold
Interesseret	A	Fremtidshåbet	Personen lærer om Jehovas Vidners fremtidshåb, der dannes et fikspunkt i paradisløftet.
	B	Den problemfyldte verden	Personen får bortledt sin opmærksomhed fra egen mening og holdninger til livet og tilværelsen, gennem en vedvarende opmærksomhed på de problemer og kriser der er i verden. Verden og nuet bliver udmalet som håbløst, uden visioner.
	C	Jehovas Vidners fællesskab	Jehovas Vidners fællesskab bliver fremhævet. Deres internationale enhed ses som bevis på at mennesker på det nærmeste er i stand til at udrette mirakler når de rette omstændigheder er til stede.
	D	Religiøse stridigheder	Årsagen til verdens problemer bliver lokaliseret til det religiøse, specielt den katolske og de protestantiske kirker.
	E	Guds vilje	Det åndelige perspektiv inddrages, at Jehovas Vidner i modsætning til andre søger at gøre Guds vilje - og dette er forklaringen på de goder man kan fremvise.
	F	Satan har magten	Satan er den der bedrager mennesket, den der har taget magten i verden, hvilket ondskaben er et vidnesbyrd om.
	Fase 2		
Studie	A	Fællesskabet	Personen inddrages i Jehovas Vidners fællesskab, ikke kun på det religiøse plan, men også privat. Personens sociale netværk får nyt fokus.
	Fase 3		
Indvietet	A	Separation	Den egentlige separation mellem det gamle og det nye netværk begynder, og Jehovas Vidners tro og lære internaliseres.
	B	Positive forventninger	Der opbygges et positivt billede omkring personen, man konstant betoner de forandringer vedkommende foretager med hensyn til at tilpasse sig Jehovas Vidners tro og levevis. En ofte anvendt bemærkning i denne periode er: »Hvor er det opmuntrende at se, hvordan du gør fremskridt«
	C	Tab af mulighed	Man begynder at fremsætte indirekte trusler om tab af muligheden for at blive frelst. Det bliver vedvarende understreget, at viden forpligter.
	Fase 4		
Døbt	A	Gentagelse / påmindelser	Fase 1, 2 og 3.a,b gentages kontinuerligt.
	B	Fratagelse af mulighed	Fase 3.c bliver ændret til fratagelse af mulighed for frelse, trussel om udstødelse, tab af netværk og fortabelse.

kommende begynder at komme regelmæssigt i den lokale rigssal, begynder der også at ske en indlemmelse i Jehovas Vidners private sfære. På dette tidspunkt bliver vedkommende mødt med en overvældende opmærksomhed, venlighed og hjælpsomhed. Fra man begynder at have regelmæssig kontakt med Jehovas Vidner og engagerer sig med dem socialt sker der en flydende overgang til den anden fase, hvor den egentlige tilpasning til Jehovas Vidner normer, sociale adfærd og virkelighedsopfattelse begynder.

03.3 – Det sociale engagement

Fra det øjeblik man inddrages socialt i Jehovas Vidner bliver samværet med dem mere og mere tidskrævende, og der bliver mindre tid til at opretholde kontakt til familie, venner og bekendte. Jehovas Vidner begynder at advare vedkommende mod, at familie og venner vil være negativt indstillede over for deres kontakt med Jehovas Vidner, og man begynder at forberede dem til at kunne forsvare deres nyfundne tro. På dette tidspunkt i kontaktføreløbet bliver vedkommendes kriterium for hvem han/hun vil være sammen med nu i væsentlig grad identisk med Jehovas Vidners normer for, hvem det er ”klogt” at omgås. ”Dårligt selskab ødelægger gode vaner”, er et af Vidners valgsprog. Dårligt selskab er alle, der ikke er Jehovas Vidner, fordi de enten direkte eller indirekte udgør en trussel mod Jehovas Vidners tro.

Overgangen fra fase 1 til 2 sker ikke kun ved at vedkommende inddrages socialt, men også ved at man i meget positive vendinger omtaler den tilpasning vedkommende udviser. Der opbygges en oplevelse af, at han/hun nu har succes i sit liv, at vedkommende er begyndt at udvise nye positive kvaliteter, som både er til gavn for vedkommende selv og hans/hendes omgivelser. Samtidig sker der en opfordring til aktivt at tage del i Vidnes møder, ved at komme med kommentarer, der viser at han/hun virkelig har tilegnet sig sin nye bibelske viden og indsigt.

På dette tidspunkt indtræder der et afgørende vendepunkt i relationen til Jehovas Vidner. Samtidig med at det forventede kommende medlem roses og vises en overstrømmende venlighed og imødekommenhed, fremføres der nu indirekte ”trusler” over for vedkommende. Temaet ”viden forpligter” bringes på bane, og den interesserede, der står over for ’at indvie sig’³¹ til Jehovas Vidner bliver nu i stigende grad mødt med udtalelser som: *”Du har nu opnået så megen indsigt i Sandheden, at det er på tide at du bestemmer dig for, hvad du vil bruge dit liv til.”* *”Du ved hvad Jehovas hensigt med mennesket er og hvad han forventer af dig.”* *”Hvis du virkelig ønsker at leve evigt i et paradys på jorden, må du indvie dig til Gud og lade dig døbe som et af Jehovas Vidner. Du **kan** sige nej, men når du ikke at lade dig døbe inden Harmagedon, vil du være fortabt, og lide undergang sammen med resten af menneskeheden.”*

03.4 – Dåben

Fra opfordringen til dåb bringes på bane og til vedkommende er døbt går der sjældent mere end et år. Dåben foregår altid ved et af Jehovas Vidners stævner og er en rituel handling, som udgør et af de helt afgørende højdepunkter ved disse sammenkomster. Det nye med-

³¹ ’Indvielse’ hos Jehovas Vidner betyder, at konvertitten har besluttet sig for at gøre Guds vilje (som fortolket og formidlet gennem Vagttårnsorganisationen) til det vigtigste i sit liv, ”og det er ensbetydende med at adlyde det første og største bud som Jesus citerede med ordene: „Du skal elske Jehova din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind og af hele din styrke.“ Jesus understregede at tjenesten for Gud må være udelt. Han sagde: „Ingen kan trække for to herrer; for enten vil han hade den ene og elske den anden, eller han vil holde sig til den ene og foragte den anden. I kan ikke trække både for Gud og for Rigdom.“ (Markus 12:30; Mattæus 6:24) Dette viser tydeligt at det ikke er acceptabelt for Jehova at man blot føler sig forpligtet over for ham på linje med andre forpligtelser man har.” – Vagttårnet 15. marts 1988, side 13.

lem er genstand for stor opmærksomhed og det bliver oplevet som en skelsættende begivenhed, ikke kun på grund af selve dåbshandlingen ved fuld nedsænkning i vand, men også ved de mange lykønskninger som vedkommende modtager, som er med til at fremhæve begivenheden som noget særligt.

Med dåben som er den afgørende handling i konverteringsprocessen, indtræder den fjerde fase, hvor man nu er bundet til Jehovas Vidner og konsekvenserne er uundgåelige, – man er ikke længere 'herre i eget liv'. Med dåben 'fanger bordet'. Man er nu et Jehovas Vidne og er til sin død forpligtet over for Jehovas Vidner og deres udlægning af Bibelen.

Ophører et medlem med at opfylde de forpligtelser, der påhviler Jehovas Vidner, det vil sige at vedkommende ikke lever efter de moralske forskrifter i det daglige, deltager regelmæssigt i møder og offentlig forkyndelse, er en udstødelse i mange fælde være uundgåelig – det vil som oftest kun være et spørgsmål om tid før det sker. Den væsentligste årsag til at en udstødelse bliver aktuel er, at personen ved sine valg og levevis har demonstreret, at der er sket et fravalg af Vagttårnsorganisationen som den øverste autoritet i sit liv, at vedkommende har forbrudt sig mod den 'pagt' der blev indgået ved dåben.

Litteraturliste

Vagttårnsselskabet

Jehovas Vidner – forkynder af Guds Rige (1993)

Jehovas Vidner og Guds Gerning (1959)

Studier i Skriften, bind VII (1918)

Vagttårnet, 15. marts 1988

Vagttårnet, 15. januar 1996

Aviser, m.m.

Det Fri Aktuelt, 19/1 1990.

Ekstra Bladet, 18/5 2004.

Ugeavisen for Ribe og Omegn, 24/11 1992.

Bøger og tidsskrifter

Bromley, David G. & Anson D. Shupe: *The Tnevnoc cult*. Sociological Analysis, 1979, nr. 40 (4), side 361-366.

Geels, Antoon & Owe Wikström: *Introduktion til religionspsykologi*, Gads Forlag 2001, København.

Jensen, Tim (red.): *Minoritetsreligioner i Danmark*; Columbus 1991, København.

Lauridsen, Irma: *Skæbner fra et usynligt fængsel*, Borgen 1994, København.

Lavik, Nils Johan: *Frelst eller forført?*, Gyldendal Norsk Forlag 1985, Norge.

Lifton, Robert Jay: *Thought Reform and the Psychology of Totalism – A study of "Brainwashing in China"*, W.W. Norton and Co, Inc. 1961, USA.

Rothstein, Mikael: *Gud er blå*, Gyldendals Bogklubber 1991, København.